

De rode canon

Niet alleen het heden, maar ook het verleden is constant in beweging. Die beweging wordt soms veroorzaakt door de hedendaagse woelingen: nieuwe uitdagingen, zoals de multiculturele samenleving of de economische crisis, vragen om een nieuwe kijk op vergelijkbare gebeurtenissen in het verleden. Ook nieuw historisch onderzoek verandert onze blik op het verleden.

In het geval van de sociaal-democratische geschiedenis zijn beide ingrediënten aanwezig. Het turbulente begin van de 21^e eeuw, dat ook de sociaal-democratie voor nieuwe vragen en uitdagingen stelt, roept om hernieuwde kennis over ‘waar we vandaan komen’. Nieuw onderzoek toont bovendien aan dat de bestaande kennis over dat verleden nodig moet worden aangevuld en uitgebreid. Tegen deze achtergrond heeft de Werkgroep Geschiedenis van de Wiardi Beckman Stichting (WBS) enkele jaren terug het initiatief genomen voor een nieuw overzicht van de geschiedenis van de sociaal-democratie in Nederland.

Een canon Als vorm heeft de werkgroep voor een ‘canon’ gekozen. Sinds in 2006 de canon van de Nederlandse geschiedenis (www.entoen.nu) verschenen is, lijkt geen beroepsgroep of kerk meer zonder te kunnen – dus waarom dan niet ook een canon voor een politieke beweging? Belangrijker voor de werkgroep is het feit dat een canon de potentie heeft om een groot publiek te bereiken, zeker nu *de rode canon* zowel op internet (www.wbs.nl/rodecanon) als in druk verschijnt. De digitale publicatie maakt het bovendien mogelijk om uitdrukking te geven aan de ‘discussie zonder eind’ die geschiedschrijving per definitie is.

Een canon vertelt een geschiedenis niet alleen in tekst, maar ook in beeld. Beelden zijn in het proces van historische beeldvorming een belangrijke factor.

De visualisatie van het complexe verleden kan met een afbeelding verduidelijkt worden. Beelden zijn bovendien vaak zelf als historische bron te gebruiken. Het beeldmateriaal in deze canon ondersteunt daarom niet alleen de tekst, maar vertelt ook zelf een verhaal.

Een canon heeft echter ook beperkingen. Allereerst moeten er keuzes worden gemaakt: er is slechts ruimte voor ongeveer dertig ‘vensters’ die bovendien kort moeten zijn. De vensters, die steeds zijn opgehangen aan één jaartal, worden dan ook als aangrijpingspunt gebruikt om een langere ontwikkeling te schetsen. Zo moet elk venster uiteindelijk leiden tot een beter zicht op de geschiedenis van de sociaal-democratie. Een literatuurlijst helpt de lezer vervolgens om zelf het grotere plaatje verder te verkennen.

Daarnaast neemt een canon nadrukkelijk het heden als uitgangspunt: de verschillende vensters laten zien hoe de Nederlandse sociaal-democratie zich ontwikkeld heeft tot hoe we die nu kennen. Dat betekent dat er minder ruimte is voor de nuances waar de historische werkelijkheid soms om vraagt. Wie toch kennis wil nemen van die nuances zal zelf verder moeten lezen, opnieuw geholpen door de literatuurlijst die elk venster besluit.

Geschiedenis van de sociaal-democratie Om te kunnen begrijpen hoe de sociaal-democratie in Nederland zich heeft kunnen ontwikkelen is het nodig verder te kijken dan het ontstaan van de eerste sociaal-democratische partij in Nederland, in 1894. De canon begint daarom in 1848, toen zich in Nederland de eerste tekenen aandienen van een politieke beweging die streefde naar een meer rechtvaardige verdeling van ‘bezit’.

In de vensters die volgen wordt deze politieke beweging verder in beeld gebracht. De grens tussen

‘sociaal-democratie’ en andere bewegingen met een vergelijkbaar oogmerk wordt daarbij bepaald door een aanvankelijk aarzelende maar later resolute afwijzing van de niet-democratische weg om dit doel te bereiken. Het jaar 2002 dat in veel opzichten een omslagpunt in de Nederlandse politiek betekende wordt als voorlopig eindpunt genomen.

Hoewel de ‘politieke’ beweging steeds centraal staat, besteedt de canon in navolging van recente wetenschappelijke inzichten ook aandacht aan de sociale en culturele aspecten van de politiek. Getracht is de vensters zo goed mogelijk te ‘verdelen’ over de volgende hoofdlijnen in de ontwikkeling van een politieke beweging: de ontwikkeling van ideeën, de organisatie, het leiderschap, de plaats in politiek en maatschappij en de electorale ontwikkeling.

Een discussie zonder eind Voor u ligt de gedrukte versie van de canon. Het is een mooi overzicht van 32 verhalen over de geschiedenis van de sociaal-democratie die in willekeurige volgorde gelezen kunnen worden. Maar de hier gepresenteerde canon heeft niet de pretentie een definitieve of volledige geschiedenis van de sociaal-democratie te geven. Liever biedt zij een startpunt voor verdere discussie over dat verleden en internet biedt daarbij uitkomst. U wordt uitgenodigd via een forum op www.wbs.nl suggesties te doen voor uitbreiding van de canon of gefundeerd commentaar te leveren op de huidige. Goed onderbouwde kritieken en suggesties zullen door de redactie op het forum worden geplaatst. Daarnaast vindt u op internet nog meer verwijzingen en filmpjes.

De redactie zal bovendien het beste nieuwe venster (aangeleverd volgens de voorwaarden bij de redactie op te vragen) aan een volgende versie van de canon toevoegen. Dit venster kan uiteraard ook in de toekomst

liggen. Na lezing van de canon is immers duidelijk: de Nederlandse sociaal-democratie blijft in beweging.

Tot slot een woord van dank. *De rode canon* was onmogelijk zonder de onvoorwaardelijke steun die wij kregen van de medewerkers van de WBS. Dankzij hen is zowel een digitale als gedrukte versie van de canon tot stand gekomen. Daarnaast zijn wij vooral veel dank verschuldigd aan alle auteurs voor hun belangeloze medewerking aan deze canon. Een bont gezelschap van jong en oud, professional en hobbyist, PvdA-lid of gewoon geïnteresseerd in het rijke verleden van de sociaal-democratie heeft gezorgd voor een kleurrijk resultaat. Wij bedanken ook de leescommissie die al in een vroeg stadium betrokken was bij dit project: Frans Becker, Paul Kalma, Bertus Mulder, Piet de Rooy, Adriaan van Veldhuizen en Gerrit Voerman. Jullie lazen kritisch mee, gaven ons nuttige tips en suggesties en wezen ons op tekortkomingen en hiaten. Speciale dank gaat uit naar Frank de Jong, die namens het IISG de beeldredactie van veel beeldmateriaal en hulp voorzag. Eindredacteur Johanneke Braam hielp ons bij het ‘leesbaar maken’ van de canonteksten die soms al te zeer academisch waren opgesteld. Maar de meeste dank zijn wij verschuldigd aan beeldredacteur en stagiair bij de WBS Tom Plat. Hij zocht bij elk canonvenster een prachtig plaatje, hielp bij het schrijven van enkele canonpunten en verrichtte talloze hand-en-spandiensten. Zonder hem zou deze canon er nooit zijn gekomen.

De redactie:
Karin van Leeuwen,
Marijn Molema en
Ilse Raaijmakers